

Täysistunto

Keskiviikko 13.9.2023 klo 14.00—17.37

5. Sähkön hinta kuriin

Kansalaisaloite KAA 4/2023 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Jussi Halla-aho: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään talousvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Keskustelu alkaa. Edustaja Garedeu, olkaa hyvä.

Keskustelu

14.55 **Kaisa Garedeu ps:** Arvoisa puhemies! Kohtuuhintaisen sähkön tulisi olla kansalaisoikeus. Ilman sähköä on käytännössä mahdotonta tulla nykyaikana toimeen. Siksi valtion on tärkeää varmistaa sähkön yhdenvertainen hinnoittelu jokaiselle kansalaiselleen. Sähkön hinta kuriin -kansalaisaloite pyytää eduskuntaa selvittämään mahdollisuutta säätää sähkölle hintakatto, joka takaisi kohtuuhintaisen sähköenergian saannin myös poikueisoloissa.

Sähkön hinta on kylmien sääolojen Suomessa elintärkeä teema. Sen opimme kantapään kautta viime vuoden energiakriisistä, joka muutti ei vain suhtautumista, vaan liian monien suomalaisten koko taloustilanteen ja elintason. Maaliskuun loppuun mennessä rekisteröitiin yhteensä 1 650 maksamattomista sähkölaskuista johtuvaa maksuhäiriömerkintää — todella surullista. Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen arvion mukaan viime vuoden joulukuussa Suomessa oli voimassa 295 000 yli 30 senttiä kilowattitunnilta maksavaa sähkösopimusta. Onneksi osa heistä on onnistunut pääsemään ylihintaisesta sopimuksestaan jo eroon. Kuitenkin vielä 14.8. STT:n haastattelemista kolmesta sähköyhtiöstä jokaisella oli edelleen asiakkaita, joiden sähkösopimuksen hinta ylitti 30 senttiä. Näiden sopimusten kattavia määriä ei kerrottu, mutta jos niitä pelkällä Helenillä on joitain tuhansia, niin todennäköisesti kaikkien sähköyhtiöiden yhteenlaskettu lukema liikkuu kymmenissätuhansissa.

Myös sähkön siirtohinnot ovat vuosia aiheuttaneet kansalaisille hengenahdistusta. Eilen julkaistun Talouselämän uutisen mukaan Caruna on nostanut tänä vuonna siirtohintoja jo kahteen kertaan. Korotuksia perusteltiin kustannusten kasvulla. Jotain taisi silti jäädä Carunan omaankin taskuun, kun se kääri vuoden alkupuoliskolta yli 100 miljoonan liikevoitot.

Edellinen hallitus teki energiakriisin keskellä vain pikaratkaisuja, joilla pyrittiin helpottamaan kansalaisten arkea siinä hetkessä. Orpon hallitus on huomionnut tulevien kriisien mahdollisuudet jo edeltä. Hallitusohjelman mukaan hallitus pyrkii niin kansallisesti kuin Pohjoismaiden ja EU:n tasolla vaikuttamaan siihen, että sähkön hinnoittelumekanismia ke-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 25/2023 vp

hitetään arjen kustannusten ja oikeudenmukaisuuden kannalta oikeaan suuntaan. Ministeri Mykkänen kertoi elokuussa, että hallitus valmistelee kriisitilanteita varten sähkölle hintakattoa ja lisää säävarmaa sähköntuotantoa. Nämä uudistukset ottavat aikansa, ja siksi niiden valmistelu aloitetaan silloin, kun kriisi ei ole päällä.

Arvoisa puhemies! Kansalaisaloitteen allekirjoittaneiden yli 57 000 kansalaisen huoli on varmasti kuultu. Talousvaliokunnassa tulemme varmasti perehtymään tähän kansalaisaloitteeseen ja sen ehdottamiin toimiin huolellisesti. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Meriluoto, olkaa hyvä.

14.59 Laura Meriluoto vas: Arvoisa puhemies! Kuten tiedämme, sähkön hinta nousi nopeasti ja rajusti viime syksynä ja talvena ja aiheutti todella suuria vaikeuksia monissa kotitalouksissa. Erityisen vaikeassa ja kohtuuttomassa asemassa ovat edelleen ne kotitaloudet, jotka tekivät pitkän määräaikaisen sähkösopimuksen hinnan ollessa kalleimmillaan. Näistä sopimuksista irtautuminen on osoittautunut hyvin vaikeaksi, ja tilanne on näille kotitalouksille kohtuuton. Vähimmilläänkin yli 30 sentin kilowattituntihintaan perustuvia määräaikaissopimuksia on useita kymmeniä tuhansia, mahdollisesti toistasataatuhatta. Tilanteen epäoikeudenmukaisuutta alleviivaa, että samaan aikaan monet sähköä itse tuottavat yhtiöt ovat tehneet ennätystuloksia, kun niiden omat tuotantokustannukset ovat pysyneet matalalla.

Sähkö on puhtaan veden kaltainen välttämättömyyshyödyke. Yhteiskunnan tehtävänä on varmistaa, että jokaisella tulotasoon katsomatta on mahdollisuus saada kohtuuhintaista sähköä ainakin välttämättömiin tarpeisiinsa. Marinin hallitus sääti useita toimenpiteitä kalliiden sähkölaskujen kanssa kamppailevien kotitalouksien tilanteen helpottamiseksi, mutta nämä toimenpiteet tosiaan olivat määräaikaisia ja nyt tarvitaan uusia.

Kysynkin nyt suullisesti samaa kuin talousvaliokunnan jäsen Hanna Sarkkinen kysyi tänään jättämässään kirjallisessa kysymyksessä: Mihin toimiin hallitus on ryhtynyt kalliiden määräaikaisten sähkösopimusten piirissä olevien kuluttajien aseman kohtuullistamiseksi, ja valmisteleeko hallitus esitystä, joka mahdollistaa kuluttajille kohtuuttomista sähkösopimuksista irtaantumisen?

Vasemmistoliiton kanta on, että hallituksen tulee valmistella ja säätää pysyvästi lakiin tarvittaessa käyttöön otettavasta välineestä, joka mahdollistaa katon asettamisen kuluttajien maksaman sähkön hinnalle. Edellisen hallituksen lopettaessa työnsä oli tätä niin sanottua Suomen Norjan-mallia koskeva valmistelu jo pitkällä. Orpon hallituksen tuleekin saattaa tämä loppuun ja tuoda asiaa koskeva esitys eduskunnan käsittelyyn vielä tänä syksynä. Kalliiden määräaikaissopimusten vankeina olevia kotitalouksia on autettava, ja niille on mahdollistettava kohtuuttomista sopimuksista irtaantuminen.

Arvoisa puhemies! Kiitän lämpimästi tämän kansalaisaloitteen laatijoita ja allekirjoittajia. Asia on erittäin tärkeä. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Harjanne, edustaja Harjanne taitaa olla poissa. — Edustaja Peltonen, olkaa hyvä.

15.02 Eemeli Peltonen sd: Arvoisa puhemies! Aivan aluksi haluan kiittää tämän kansalaisaloitteen tekijöitä. On aina juhlallinen hetki, kun kansalaisten voimannäyttö, suomalainen demokratiainnovaatio, kansalaisaloite, luovutetaan eduskunnalle ja pääsemme täällä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 25/2023 vp

sitä perin pohjin käsittelemään. On suuri ponnistus saada kerättyä aloitteeseen eduskuntakäsittelyn mahdollistavat 50 000 kannatusilmoitusta, ja tässä kyseisessä kansalaisaloitteesahan allekirjoittajia on yli 57 000, mikä osaltaan puhuu aloitteen ajaman asian nauttimasta laajasta kannatuksesta.

Tässä kansalaisaloitteessa ollaan erittäin tärkeän ja ajankohtaisen asian äärellä kansalaisten ja yritysten kannalta. Aloitteessa vaaditaan, että kiireellisellä aikataululla selvitetään mahdollisuudet säätää laki hintakaton käyttönotosta sähkön hinnoittelussa. Tavoitteena on laki, joka hinnoittelumekanismien avulla turvaa kansalaisille ja elinkeinoelämälle kohtuuhintaisen sähköenergian saannin myös poikkeusoloissa. Aloitteen allekirjoittaneiden kansalaisten huoli tästä asiasta on ymmärrettävä, ja jaamme tämän huolen myös tässä salissa yli puoluerajojen, uskon niin. Muistamme kaikki viime talven energiakriisin, sähkön valtavan korkeat pörssihinnat ja sen vaikutukset niin kansalaisiin kuin yrityksiinkin. Sähkö on koko yhteiskuntamme toimintakyvyn kannalta keskeinen hyödyke, josta kukaan ei saisi jäädä paitsi edes kriisioloissa. Sähkön hinta ei saisi muodostua koskaan kenellekään kohtuuttomaksi, ei ihmisille eikä yrityksille. Olemmekin perustavaa laatua olevan asian äärellä, ja katseemme on käännettävä jo ensi talveen viime talvesta oppia ottaneena.

Arvoisa puhemies! Viime talvena tässä salissa keskusteltiin sähkön kohonneesta hinnasta usein ja myöskin sangen yksituumaisesti. Jo syksyllä 2022 silloisten oppositiopuolueiden, perussuomalaisten ja kokoomuksen, riveistä vaadittiin pääministeri Marinin hallitukselta toimia sähkön hintakaton säätämiseksi. Hallitus helpottikin kotitalouksien ahdinkoa muun muassa sähkötuella ja -hyvityksellä. Varsinaista sähkön hintakattoa ei akuutissa kriisitilanteessa olisi ehditty säätää, mutta eduskunta esitti sen suhteen selvät askelmerkit jatkoa varten hyväksyessään kaksi lausumaa. Nämä lausumat kuuluivat näin:

”1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa ja arvioi sähköhyvityksen ja muiden tukimuotojen toimivuutta sekä ryhtyy kiireellisesti tarvittaviin toimenpiteisiin määräaikaisten sähkösopimusten piirissä olevien kuluttajien aseman kohtuullistamiseksi.”

”2. Eduskunta edellyttää sellaisten lainsäädännöllisten välineiden valmistelua, joilla kyetään vastaamaan kohtuuttomaan energian hintojen nousuun kuluttajille ja pk-yrityksille nyt laadittuja tukikeinoja paremmin kohdentuen poikkeuksellisissa markkinatilanteissa. Valmistelua on edistettävä työ- ja elinkeinoministeriön johdolla välittömästi.”

Näin siis edellinen eduskunta lausumissaan hyvin painokkaasti totesi.

Arvoisa puhemies! Sähkön hintakriisi hellitti keväänkorvalla, ja uusi hallituskin Suomeen muodostettiin huhtikuun eduskuntavaalien jälkeen. Koska eduskunta on selvästi osoittanut yksituumaisuutta mahdollisten sähkön hintasokkien loiventamisessa, tervehdinkin ilolla energia-asioista vastaavan ministeri Mykkäsen elokuista lausuntoa, joka herättää toiveita siitä, että hallitus on tarttumassa toimeen sähkön hintakaton voimaan saattamiseksi.

Olemme jo syyskuun puolivälissä, arvoisa puhemies, ja talvi on tulossa. Voivatko kansalaiset luottaa hallitukseen siinä, että sähköä on saatavilla kohtuullisella hinnalla tulevana talvena? [Sheikki Laakson välihuuto] Kannatteleeahan tämä hallitus suomalaisia mahdollisten uusien kriisitalvien yli, kuten pääministeri Marinin hallitus teki viime vaalikaudella? Toteuttaako hallitus eduskunnan viime keväänä lausumissaan osoittamaa yksituumaista tahtoa siitä, että kohtuuttomiin energiahintoihin pyritään vastaamaan lainsäädännöllisillä keinoilla poikkeuksellisissa markkinatilanteissa? Kysyisinkin tässä hallitukselta: onko hallitus valmistelemassa jo tulevaa talvea varten väliaikaista sähkön hintakattoa tai muita toi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 25/2023 vp

menpiteitä, joilla kansalaisten ja yritysten selviytyminen turvataan mahdollisen energiakriisin jälleen vyöryessä ylitsemme kenties jo tulevana talvena? — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Ronkainen, olkaa hyvä.

15.07 Jari Ronkainen ps: Arvoisa puhemies! Kansalaisaloitteessa esitetään sähkön hintakattoa. Ensin alkuun haluan kiittää aloitteen laatijoita ja koko joukkoa kansalaisia siitä, että tämä asia saadaan tänään käsittelemään.

Sähkön hinta tuli valtavaksi puheenaiheeksi ja ilmiöksi viime talvena, kun sähkön markkinahinnat pomppasivat kattoon. Pörssisähkösopimusten piirissä olevat kotitaloudet saattoivat joutua maksamaan jopa 80 sentin kilowattituntihintoja. Suurin osa sähköyhtiöistä nosti myös muiden sopimustuotteidensa hintoja rajusti. Aloitteeseen on helppo samastua, kun viime talvena joutui maksamaan toista tuhatta euroa kuukaudessa sähkölämmitteisen omakotitalon sähkölaskuja.

Kansalaisaloite on varsin oikeassa siinä, että sähkö on yhteiskunnan peruspalveluita ja sen asettaminen markkinaehtoiseksi ei ole ongelmatonta. Kannattaa miettiä, onko sähkö kansalaisia varten vai ovatko kuluttajat olemassa vain sähköyhtiöitä varten. Sähkömarkkinalaki velvoittaa jo, että sähköä pitää saada kohtuulliseen hintaan. Ongelmana on, että Energiavirastokaan ei voi määrittää mitään tarkkaa lukua sille, mikä on kohtuuhintaista sähköä.

Aloitteen esittämä hintakatto on yksi mahdollinen toimenpide kohtuuttomien sähköhintojen hillitsemiseen. En kuitenkaan ole vielä muodostanut mielipidettä siitä, mikä paras toimenpide olisi. Sähköyhtiöiden huimat tulokset eivät nekään kuulosta täysin oikeutetuilta, ja jonkinlainen niin sanottu windfall-vero voisi olla perusteltu.

Hallitus on jo hallitusohjelmassaan lupautunut siihen, että Suomessa huolehditaan sähkön riittävästä ja hintojen kohtuullisuudesta myös tuulettomien pakkasjaksojen aikana. Toivotan hallitukselle viisautta siinä, miten nämä käytännössä ratkaistaan ja mikä on paras toteuttamismalli.

Arvoisa puhemies! Kansalaisaloite varmasti kirittää hallitusta sähkön hintasääntelyssä, ja hyvä niin. Kohtuuhintainen sähkö on yksi avaintekijä siinä, miten yhteiskuntamme kehittyy ja minkälaisia investointeja tänne tehdään. Odotan mielenkiinnolla aloitteen valiokuntakäsittelyä ja paluuta tänne suureen saliin. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Strandman, olkaa hyvä.

15.10 Jaana Strandman ps: Arvoisa puhemies! Sähkö on meille jokaiselle välttämätön jokapäiväisessä elämässämme. Vientiteollisuus, tuotantolaitokset, koko palvelutuotanto ja asuminen sekä yhä enemmän myös liikkuminen pohjautuvat sähköön. Turvallisuutta valvotaan ja pidetään yllä sähköisellä tekniikalla. Kansalaisaloite on hyvä. Vaatimus sähkön hinnan kuriin saattamisesta on kansalaisten näkökulmasta perusteltua. Lämmin kiitos aloitteen tekijöille ja allekirjoittajille.

Viime talvi osoitti, että sähkön hinta voi moninkertaistua ja ylittää kaikki ennakoarvot. Monet kotitaloudet ja yritykset joutuivat ahdinkoon kohtuuttomiksi nousseiden hintojen takia — myös allekirjoittanut maksoi useiden kuukausien ajan 46 sentin hintaa, ja mielestäni se oli kohtuuton, kun vielä samaan aikaan oli useita sähkökatkoksia. Vieläkin on paljon talouksia, jotka maksavat viime talven sähkölaskuja. Sähköyhtiöt vastaavasti kerä-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 25/2023 vp

sivät poikkeuksellisen suuria voittoja korkeiden hintojen takia. Valtio ja kunnatkin saivat omansa hintojen noususta aiheutuneiden arvonlisäverojen ja muiden verojen muodossa.

Pörssisähkön ja futuurien hinnat pohjautuvat eurooppalaiseen yhteishinnoitteluun, joka pohjautuu maakaasun markkinahintaan. Viime talvena erityisesti Saksa ja Keski-Eurooppa olivat sitoutuneet Venäjän maakaasutoimituksiin ja Venäjän manipulointiin energiatoimitusten osalta. Yhteishinnoittelu vaikutti välittömästi myös Suomessa hintoihin. Suomi on onneksi pystynyt nostamaan omaa energiantuotantoaan. Tuuli- ja aurinkoenergian rakentamista on lisätty, ja vihdoin saatiin Olkiluoto 3 -ydinvoimala käyttöön.

Eurooppalainen sähkömarkkinamalli toimii normaalioloissa hyvin. Poikkeusolosuhteissa markkinamalli ei ole riittävän hyvä, osoituksena viime syksyn poikkeusolosuhteet ja Ukrainan sota. Venäjä pystyi vaikuttamaan sähköntuotantoon käytetyn maakaasun hintaan ja määrään, jotka nostivat jyrkästi sähkön hintaa. Normaaleja hintapiikkejä muodostuu tuotannon ja kulutuksen muutoksista, mutta niiden kesto on usein lyhytaikainen.

Arvoisa puhemies! Tasapainoisesti puhtaan sähköntuotannon lisäys ja energiarjestelmän kehittäminen parantavat Suomen energiaomavaraisuutta ja laskevat sähkön kuluttajahintaa. Tavoitteena on, että suurin osa lisääntyvästä sähköstä käytetään Suomessa. Suomen energian riittävyyttä helpottaa Olkiluoto 3 -ydinvoimalan käynnistys. Huoltovarmuus pitää turvata puupolttoaineiden ja turpeen riittävillä varastoilla sekä kehittämällä energian varastointia.

Pörssisähkö on hinnaltaan realistinen, mutta vaatii käyttäjältä jatkuvaa hinnan seuraamista ja kulutuksen säätelyä. Älykkäällä nykYTEKNIKALLA säätely on mahdollista tietoverkkojen tai taivaskanavien välityksellä. Niillä kulutusta voidaan ohjata halvempiin tunteihin. Hallitusohjelmassa veloitetaan sähköverkon haltija asentamaan edellä mainitsemani tekniikka etäohjauksella sähkölämmitteisiin kiinteistöihin ja kuluttajien käyttöön.

Ylisuuret voitot, joita on kerätty kuluttajahinnoista, tulisi verotuksen kautta tai asiakas-hyvityksenä palauttaa asiakkaille. Tärkeintä kuitenkin on, että sähköä on riittävästi markkinoilla ja oma tuotanto kasvaa sataan prosenttiin tarpeesta. Se takaa hintojen vakauden. Lisäksi hallitusohjelmassa vahvistetaan Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimivaltaa muutoksenhaussa Energiaviraston valvontamallia koskevassa päätöksessä.

Hallitus on tarttunut asiaan. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Siponen, olkaa hyvä.

15.15 Markku Siponen kesk: Arvoisa puhemies! Sain viime viikolla viestin Rautavaaralta. Huolestunut eläkeläinen oli tehnyt viime talvena kalliin määräaikaisten kaksivuotisen sähkösopimuksen, jota sähköyhtiö ei suostu nyt kohtuullistamaan. Hän esittikin minulle kysymyksen: aikooko valtiovalta ensi talvenakin tukea rahallisesti kotitalouksia, joilla on kallis sähkösopimus?

Arvoisa puhemies! Paras tapa varmistaa kohtuuhintainen sähköntuotanto on se, että edullisesti tuotettua sähköä on aina riittävästi tarjolla. Siksi hallituksen pitää huolehtia siitä, että investoinnit uusiutuvan energian tuotantoon jatkuvat eivätkä tyrehdy. Hallituksen on kiinnitettävä huomiota siihen, että sähköä on riittävästi tarjolla, sekä perusvoimaa että säätövoimaa. Uusi hallitus aikoo tehdä selvityksen perusteella kustannustehokkaan kapasiteettimekanismin, joka tukee käytettävissä olevan sähkön riittävää määrää. Kysyn ministeriltä ja hallituspuolueiden edustajilta: millä aikataululla tämä kustannustehokas kapasi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 25/2023 vp

teettimekanismi aiotaan selvittää, ja koska tätä koskeva uudistus saadaan eduskunnan käsittelemään?

Arvoisa puhemies! Haluan kiittää kansalaisaloitteen tekijöitä ja muistutan, että hallitus lupaa hallitusohjelmassa huolehtia, että Suomessa riittää sähköä kohtuulliseen hintaan myös tuulettomien pakkasjaksojen aikana. Tätä seurataan varmasti tarkasti myös Rautavaaralla. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kulmuni, olkaa hyvä.

15.17 Katri Kulmuni kesk: Arvoisa puhemies! Alkuun tietenkin kiitoksia kansalaisaloitteen tekijöille. Tämä asia on tavattoman tärkeä, ja on ymmärrettävää, että tässä on isoja liikehdintöjä kansalaisten piirissä. Samalla lainsäädäntötyö on hyvin monimutkaista, ja niin ovat myös monet meidän järjestelmistämme, ja erityisesti sähkömarkkinajärjestelmä on yksi sellainen.

Se, että meidän sähköjärjestelmässämme kulutuksen ja tuotannon pitää olla aina tasapainossa, on tietenkin peruslähtökohta. Jos näin ei ole, tulee sähkökatkoja. Jos tätä ei oivalleta, voi tietenkin toiveissa olla monenlaisia ajatuksia siitä, mitä energia maksaa ja sähkö maksaa, mutta markkinataloudessa ja -järjestelmässä eurooppalainen sähkömarkkina on kuitenkin vuosikymmenten saatossa lisännyt myös meidän sähkönsaantiamme ja laskenut sen hintaa. En haluaisi mennä tilanteeseen, jossa 70-luvulla Euroopan tasolla regulointiin kansallisesti ja Suomessakin taisi vielä olla sähkökatkoja hyvinkin useammin kuin tänä päivänä. Joten se, että poliitikot sanoisivat, että ”laitetaan sähkölle hinta, se on tämä”, johtaisi kulutushuippuna siihen, että meille tulisi sähkökatkoja, jos tuotanto ja kulutus eivät ole tasapainossa. Rehellisyyden nimissä: kuka haluaa sähkökatkoja? En ainakaan minä. Pystyisin niistä ehkä itse terveenä ihmisenä selviämään, mutta entäpä se hengityskoneessa oleva potilas? Miten huolehditaan, että hänelle ei osu se sähkökatko? Siksi tätä asiaa kannattaa käsitellä hieman syvällisemmin ja monipuolisemmin, ja ei voi tietenkään olettaa, että kansalaisaloitteen tekijät olisivat pystyneet miettimään koko sitä lainsäädäntökenttää, EU-regulaatiota tai tämän hintalappua julkiselle taloudelle.

Se, että kansalaisaloite on tänne tullut, on minusta signaali siitä, että tälle asialle täytyy tehdä jotain. Vaikka kansalaisaloite tällaisenaan ei tulisikaan hyväksyttyä, kuten hyvin harvoin kansalaisaloitteet tulevat, nämä ovat kuitenkin viestejä, että jotakin tälle asialle täytyy tehdä, ja totta tosiaan tälle täytyy tehdä jotain.

Täällä salissa on jo käyty läpi asiaa, esimerkiksi edustaja Peltonen toi esiin eduskunnan varsin painokkaat lausumat viime vaalikaudelta siitä, mitä pitäisi tehdä. Nyt me olemme jo nähneet Ukrainan sodan seurauksena yhden erittäin vaikean talven, tai itse asiassa jo pari vaikeaa talvea, sähkön hinnan osalta, ja eduskunta asiaa syvällisesti käsiteltyään tuli siihen lopputulemaan, että kaikista paras keino tukea suomalaisia tällaisessa kriisissä on kohdistaa tuet sosiaalisesti oikeudenmukaisella tavalla. Ei niin, että annetaan rikkaalle ja köyhälle samanlainen tuki, olkaa hyvä, koska se rikas kyllä selviää sen tuen kanssa aina varmasti tosi hyvin, mutta sille köyhälle se tuki ei välttämättä tule siltikään riittämään, vaan tuet pitää kohdistaa sosiaalisesti oikeudenmukaisella tavalla niille ihmisille, jotka ovat joutuneet siihen ahdinkoon, että heillä on niitä kalliita sähkösopimuksia.

Valitettavasti tuossa hallitusohjelmassa, jossa on paljon hyvää tekstiä, ei ole tästä yhtään mitään. Teillä on siellä sähkön hintakatto, mutta tätä problematiikkaa, minkä te tiedätte viime vaalikaudelta tämän keskustelun seurauksena, se ei tule ratkaisemaan, jos ensi tal-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 25/2023 vp

vena jälleen kerran sähkön hinnat nousevat. Ja näiden ihmisten tilannetta, jotka nyt ovat näiden kalliiden sopimusten kanssa, pitäisi pystyä ratkaisemaan. No, sekin on vaikea lainsäädännöllinen harjoitus, mutta ei se mahdoton ole, jos eduskunta haluaisi siihen tarttua. Toivottavasti hallitus siihen tarttuu, mutta ei hallitusohjelmassa ole sanaakaan myöskään siitä, kuinka korkeahintaisia määräaikaista sähkösopimuksia pystyttäisiin purkamaan.

Arvoisa puhemies! Minäkin toivon, että talousvaliokunta tulee käymään tätä tarkasti läpi. Oppositio varmasti kirittää hallitusta, mutta toivon, että hallitus myös noudattaa niitä omia kirjauksiaan, jotka perustuvat siihen, että uusiutuvaa energiaa lisätään, sähkön investointeja pystytään parantamaan. En ole aivan varma, ovatko ne ihan tasapainossa esimerkiksi tuulivoiman osalta, koska siellä on kuitenkin lukuisia lisävelvoitteita. Siellä on vaikkapa vesivoimalle kiinteistöveron huojennuksia, jotka taas kunnille, joissa vesivoimaa on, ovat tavattoman tärkeitä. Joten vähän tällaista epäsuhtaa siellä hallitusohjelman kirjauksissa uusiutuvan sähkön lisäämiseksi on — vaikka siellä on myös paljon hyviä asioita, en sitä kiistä.

Toivottavasti nämä kaksi eduskunnan jo viime vaalikaudella tärkeäksi ottamaa asiaa toteutusivat: oikeudenmukainen tuki sähkön hintapiikeistä niille ihmisille, jotka sitä tarvitsevat, ja se, että näistä määräaikaista, korkeahintaisista sähkösopimuksista päästäisiin eroon.

Mielelläni kuulen, jos hallituksen edustajilla on antaa näihin kysymyksiin vastauksia.

Puhemies Jussi Halla-aho: Myönnän yhden vastauspuheenvuoron. — Edustaja Östman, olkaa hyvä.

15.23 Peter Östman kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos siitä! Ja kiitos edustaja Kulmunille erittäin analyyttisestä ja hyvästä puheenvuorosta. Paistoi kuitenkin läpi, että edustaja Kulmuni on lukenut tarkkaan hallitusohjelman kirjaukset, ja sen uskallan kyllä luvata hallituspuolueen edustajana, että kyllä me tulemme toteuttamaan hallitusohjelman lupaukset. Se, että sitä ei ole kovin yksityiskohtaisesti avattu, johtuu siitä, että asiahan on niin kuin edustaja Kulmuni totesi: se ei ole mikään yksinkertainen operaatio. Mutta siihen talousvaliokunta varmaan paneutuu ja tulee mahdollisimman nopeasti tuomaan esityksensä saliin.

Tämä kansalaisaloite on hyvä. Se koskee monia ihmisiä, ja on huoltovarmuudenkin näkökulmasta äärimmäisen tärkeätä, että meillä on mahdollisimman vakaa markkinatilanne sähköntuotannossa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kallio, olkaa hyvä.

15.24 Vesa Kallio kesk: Arvoisa puhemies! Suomi tunnettiin pitkään maana, jossa sähkö oli erittäin edullista. Nyt tilanne on muuttunut radikaalisti ja huonompaan suuntaan. Suomi on tunnettu myös pitkään maana, jossa sähkön siirtäminen on ollut kohtuuttoman kallista, ja hinnat ovat edelleen nousussa. Sähkön hinnasta niin energian kuin siirron osalta on tullut monelle kotitaloudelle ja yrittäjälle kustannus, joka aiheuttaa niin taloudellisia kuin sen seurauksena myös monia muita ongelmia. Vanha sanonta, ettei jääkaapissa ole kuin valo, on muuttunut muotoon, ettei kaikilla jääkaapissa ole enää edes valoa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 25/2023 vp

Arvoisa puhemies! Kun elämme vapaassa markkinataloudessa, on myös sähkömarkkinoiden säätely poliittisin päätöksin varsin vaikeaa, kuten edustaja Kulmuni hyvin toi äsken esille. Ja se tarkoittaa sitä, että vaikutusten arviointi on tehtävä erittäin huolellisesti.

Nyt käsittelyssä oleva aloite sähkön hinnalle asetettavasta hintakatosta on lähtökohtaisesti kannatettava. Kukapa haluaisi maksaa kovaa, saati kohtuutonta hintaa tuotteesta tai palvelusta, josta on tullut käytännössä välttämättömyys. Kun niin kuluttajien kuin yrittäjien kukkaroilla on inflaation myötä kävijöitä ruuhkaksi saakka, on erittäin hyvä, että hallitus lupaa ohjelmassaan asettaa sähkön hinnalle sääntelyä. Hallituksen lupaus niin sähkön hinnan kohtuullisuudesta kuin varmasta saatavuudesta ja merkittävästä tarjonnan lisäämisestä antaa hyvän pohjan kansalaisaloitteen eteenpäinviemiselle.

Arvoisa puhemies! Sähkön tarjonnan merkittävä lisääminen vähentää hinnan markkinavaihtelua. Tälläkin tavoin voidaan edistää kansalaisaloitteen tavoitteita. Siihen tarvitaan energiahankkeita koko maahan, myös itäiseen Suomeen, ja myös tuulivoimaa. Toivon, että hallitus pitää tältäkin osin lupauksensa. Kysymys kuuluukin: millä aikataululla hallitus lupauksensa mukaisesti ryhtyy toimenpiteisiin hintojen kohtuullistamiseksi niin sähköenergian kuin siirtohintojen osalta sekä sähkön saatavuuden täydelliseksi turvaamiseksi? — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Asian käsittely keskeytettiin kello 15.26.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 17.22.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Sitten jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 5 käsittelyä. — Keskustelu jatkuu. Edustaja Viitala.

17.22 Juha Viitala sd: Arvoisa rouva puhemies! Haluan korostaa sähköenergian merkitystä yhteiskunnassamme. Sähkö on yksi tärkeistä perushyödykkeistä. Sähkö on sellainen, josta me kaikki olemme riippuvaisia, ja tämä tarkoittaa sitä, että sähkön hinta ja saatavuus vaikuttavat meidän kaikkien arkeen, niin kotitalouksien kuin yritystenkin.

Sähkön hinnan muodostumisen mekanismi on ollut historiaan peilaten toimiva. Viime talvi kuitenkin osoitti, että sähkömarkkinamekanismeissa on parannettavaa. Moni suomalainen joutui taloudelliseen ahdinkoon korkeiden sähkölaskujen vuoksi. Tämä on vastuullisen energiapolitiikan näkökannasta kestäväntöntä. Meidän tulee pyrkiä turvaamaan kohtuuhintainen sähkö kaikille kansalaisille.

Tulevaisuudessa meidän tulee huomioida myös talouden taantuman mahdolliset vaikutukset suomalaisten maksukykyyn. Haasteita riittää niin kansainvälisesti kuin kotimaassammekin, ja on tärkeää, että varaudumme niihin myös energiapolitiikan osalta.

Arvoisa puhemies! On syytä ryhtyä pikaisesti valmistelemaan sähkön hintakaton käyttöönottoa. Tämä toimenpide auttaisi turvaamaan kohtuuhintaisen sähkön saatavuuden myös poikkeustilanteissa ja estäisi taloudellisen ahdingon leviämistä laajemmalle.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 25/2023 vp

Eduskunnassakin on yksimielinen tuki sähkön hintakaton. Eduskunta on hyväksynyt keväällä 2023 lausuman talousvaliokunnan sähkötukia koskevan mietinnön mukaisesti. Eduskunnan lausumakin ohjaa siihen, että sähkön hintakaton pitäisi olla käytössä jo ensi talvea varten. Maailma on edelleen epävarma, sota on käynnissä, ja yksittäisiä hintapiikkejä on nähty tuotantohäiriöiden vuoksi loppukesälläkin.

Miksi hallitus viivyttää tämän asian kanssa? Miksi valmistelua ei ole tehty kevään ja kesän aikana niin, että esitys olisi annettavissa eduskunnalle jo alkusyksystä ja voimassa viimeistään vuodenvaihteessa, kun energian tarve kotitalouksissa lisääntyy?

Meidän tulee samanaikaisesti kehittää myös sähkömarkkinan toimintaa ja edistää uusiutuvien energialähteiden käyttöä. Tämä tarkoittaa muun muassa energiatehokkuuden parantamista, hajautetun energiatuotannon edistämistä ja uusien teknologioiden tukemista.

Arvoisa puhemies! Kestävä ja vastuullinen energiapolitiikka on tärkeä osa tulevaisuuden yhteiskuntaamme. Meidän tulee tehdä yhdessä töitä sen eteen, että jokaisella suomalaisella on mahdollisuus nauttia kohtuuhintaisesta sähköstä, joka tuotetaan ympäristöä kunnioittaen. Sähkön hintakaton valmistelu on askel oikeaan suuntaan. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Seuraavaksi edustaja Eerola.

17.26 Juho Eerola ps: Arvoisa rouva puhemies! Ihan kuin edustaja Viitala aikaisemmin totesikin, sähkö on Suomessa perustarvike, jonka pitäisi olla jokaiselle saatavilla kohtuulliseen hintaan. Siinä suhteessa tämä aloite on hyvinkin aiheellinen, ja kiitos sen tekijöille.

Kaikki muistavat viime talven ja ne hurjat hintapiikit, jotka laittoivat ainakin sähköllä taloan lämmittävät ihmiset polvilleen. Edellinen hallitus ei oikein reagoinut asiaan kuin vasta ihan viime metreillä ja keksi tämän sähköhyvityksen. No, sähköhyvitys auttoi tällaisia minun kaltaisiani ihmisiä, jotka kuluttivat asumisessaan paljon sähköä, ja sitten ne, jotka säästösyistä jättivät talonsa lämmittämättä ja palelivat pakkasessa, eivät saaneet oikein mitään. Minä kulutin perheeni kanssa paljon sähköä, ja meillä meni monta kuukautta, että oli yli 1 000 euron laskut. Mutta siihen aikaan, kun istuin tuolla puhemiehen tuolilla, en varsinaisesti ollut palkkakuopassa, joten pystyin ne maksamaan, ja nyt olen sitten, kiitos edellisen hallituksen, saanut mukavat hyvitykset. Sitten kesän ja syksyn aikana neljä sähkölaskua on tullut, missä on luenut, että nolla euroa on se hinta. Tämänkaltaisia ihmisiä se sitten hyödytti. Eli ne hyvitykset eivät tulleet silloin, kun niitä olisi todellakin tarvittu.

No, toivottavasti nykyhallitus sitten löytää tähän kriisitilanteeseen, jos niitä tulevaisuudessa tulee, parempia ratkaisuja. Täällä keskustelussa on mainittu aikaisemmin nämä Viron ja Norjan hintakaton mallit, ja niistä kannattaa ne hyvät puolet, mitä niissä on, ottaa opikseen, vaikka ei niitä täysin kriittikömmästi voi tarkastella — tiedetään sekin. Mutta niissä on paljon sellaista hyvää. Muistaakseni ministeri Mykkänen jotain tähän suuntaan mainitsikin, että sen tapaisia ratkaisuja tullaan tekemään.

Hallitusohjelma lupaa, että sähköä riittää tarpeeksi myöskin tuulettomina päivinä, ja tämä tarkoittaa reilua sähköntuotannon lisäämistä myös muilla tavoilla kuin tuulivoimalla. Tuulivoima, mikä on lisääntynyt, on tällä hetkellä se sähköntuotannon muoto, joka osittain vähän sekoittaa tätä meidän sähköverkkoamme, kun jo jopa ydinvoimaa joudutaan tuulisiina päivinä ajamaan pikkuisen alas. Tämän hallitusohjelman oikeanlainen toteuttaminen toivottavasti takaa sitten sen, että sähkö on tulevaisuudessakin suhteellisen edullista ja sitä riittää eikä näitä hintakattoja jouduta enää tulevaisuudessa välttämättä pohtimaan. — Kiitos.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 25/2023 vp

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Ja seuraavaksi edustaja Kokko, poissa. — Edustaja Laakso.

17.29 Sheikki Laakso ps: Arvoisa puhemies! Kiitän tosiaan tämän aloitteen tekijöitä jo sen takia, että tämä ongelma on sen verran iso, että on aivan äärettömän hyvä, että tämä keskustelu jatkuu kaiken aikaa. Enkä yhtään pidä huonona sitä, että nyt olen hallituspuolueen edustajana. Aina tarvitsee ollakin, niin kuin oppositiokin tekee tehtävänsä, että on kiihittäjiä. On äärettömän hyvä, että kansalaiset muistuttavat nyt tätä hallitusta, että meillä ovat ongelmat ehkä edessä päin vielä enemmän kuin takana päin. Sen takia on äärettömän hyvä, että näistä voidaan täällä keskustella. Tosin pakko on sanoa, että edellisen hallituksen toimet olivat aika ohkaisia, niin kuin edustaja Eerola tuossa toi esiinkin.

Vähän harmittaa, että täällä nyt ruvetaan jo tässä kohtaa puhumaan, että tämä hallitus ei ole tehnyt vielä oikein yhtään mitään, vaikka totuudessa oltaisiinhan me koko kesä voitu jutella näistä asioista, mutta se meni kaikkennäköisiin höpöhöpöjuttuihin. Mutta toivon mukaan ne aiheet ovat nyt jääneet taka-alalle ja hallitus saa oikeasti hyvän työrauhan tähän asiaan. Kyllä uskoisin siihen, että hallitus tulee paneutumaan tähän asiaan ja tekemään kaikkensa, että viime talven ongelmia ei jouduttaisi kohtaamaan uudemman kerran. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Sitten edustaja Tanus, poissa. — Edustaja Harjanne.

17.31 Atte Harjanne vihr: Arvoisa puhemies! Mielenkiintoinen kansalaisaloite, jonka lähtökohdat ja sen tarpeen, josta se ponnistaa, ymmärrän täysin, ja on hyvä, että tästä keskustellaan. En kuitenkaan täysin allekirjoita aloitteessa esitettyä argumentaatiota sähkön hintasääntelyn puolesta. Siinä pitää olla todella tarkkana, koska tällaisen hintakaton, hintasääntelyn riskinä on aina se, että silloin meillä tulee pulaa siitä sähköstä, koska siinä poistuvat pahimmillaan kannustimet tuottaa sitä mutta myöskin säädellä kulutusta. Eli tässä täytyy olla hyvin tarkkana, kun tämän tyyppistä sääntelyä mahdollisesti sitten tehdään.

Katsotaan, mitä hallitus pöydälle tuo, mutta ennen kaikkea on hyvin olennaista just, että kannustimet puhtaan energian investointeihin säilyvät, kannustimet energian tehokkaaseen käyttöön säilyvät, kannustimet investointeihin, energian varastointiin, joustoon, tällaisiin, säilyvät. Se on aivan keskeinen asia tässä. Itse asiassa hallitusohjelmassa on tähän energian tuotantopuoleen lukuisia hyviäkin kirjauksia. Ennen kaikkea tämä on loppukädessä se, joka määrittää sen, ovatko asiat kalliita vai halpoja. Niitä voidaan politiikalla sitten säädellä, mutta se ei poista sitä alla olevaa kysymystä resurssien allokoinnista ja niiden tuottamisesta ja kulutuksesta. Eli pitäisin tärkeänä sitä, että fokus on siinä isossa kuvassa, siinä, mikä lopulta mahdollistaa sen edullisen ja puhtaan sähköntuotannon: se on se, että sitä tuotantoa on olemassa, ja toisaalta sitten se, että sitä, mitä tuotetaan, käytetään tehokkaasti, fiksusti tässä suhteessa.

On edelleen olemassa riski, että jonkunnäköisen mullistuksen tai muun kautta meillä sähkön hinta nousee, energian hinta muuten nousee kohtuuttoman kovaksi. Siinä kohtaa pitäisi sitten olla hyviä mekanismeja takataskussa tukea kohdennetusti niitä ihmisiä, kenelle se lasku käy arjessa kohtuuttomaksi. Myönnän, että edellisen hallituksen malli oli lopulta haulikolla ampumista ja tältä osin aika tehoton. Raha ei, niin kuin tuossa edustaja Eerolakin totesi, välttämättä kohdentunut kaikille oikein nopeassa, vaikeassa tilanteessa. Nyt

Pöytäkirjan asiakohta PTK 25/2023 vp

hallituksella on nähdäkseni, toivottavasti, aikaa ja mahdollisuus katsoa, miten rakennettaisiin sellainen malli, joka varmistaa sen, että jos meillä tulee pulaa energiasta ja sen kustannukset käyvät kohtuuttomiksi joillekin kotitalouksille tai yrityksille, tuetaan kohdennetusti niitä, jotka sitä tarvitsevat, kuitenkin huolehtien siitä, että tosiaan kannustimet siihen puhtaan energian tuotantoon kaikin tavoin ja sen käytön joustavuuteen ja säästäväisyyteen säilyvät.

Eli hyvin varauksellisesti suhtaudun tällaiseen hintasäätelyyn, ennen kaikkea sen takia, että sillä pahimmillaan vain sitten pahennetaan sitä tilannetta. Mutta kiinnostavaa nähdä, minkälaisen käsittelyn tämä talousvaliokunnassa saa — tsemppiä sinne.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Seuraavaksi edustaja Mikkonen.

17.34 Krista Mikkonen vihr: Arvoisa puhemies! Todellakin viime talvi osoitti ja opetti meille sen, että meillä täytyy olla parempia keinoja siihen, miten me pystytään turvaamaan erityisesti pienituloisten tilanne silloin, kun sähkön ja energian hinta nousee valtavasti, niin kuin viime talvena se teki. Hallitus koetti löytää siihen ratkaisuja, ja törmäsimme siihen, että lakimuutokset ovat varsin vaikeita ja ne ovat hitaita. Mitä tarkemmin haluamme kohdentaa, sitä monimutkaisempi järjestelmästä tulee, ja sitä pidempi viive tulee siihen, kun ihmiset saavat ne rahat. On juuri näin, niin kuin tässä tuli esiin, että se malli, mikä oli viime vuonna käytössä, ei todellakaan ollut täydellinen. Se ei kohdentunut niin tarkasti kuin olisi pitänyt, ja todellakin siinäkin tapauksessa sitten rahat tulivat aika lailla viiveellä, tosin siinä oli myös elementtejä, että myös kaikkein pienituloisimmat pystyivät saamaan suoraan tukea ja toimeentulotuen ja muuta kautta he pystyivät saamaan energialaskujaan maksettavaksi.

Silloin viime keväänä jo annettiin toimeksianto TEMille, että työtä pitää jatkaa, koska nähtävissä oli, että voi olla, että myös tämä tuleva talvi tuo samoja ongelmia, niin että saadaan malli, joka on toimiva ja kohdentuu paremmin niin, että me autamme nimenomaan niitä pienituloisia. En ole nyt tarkistanut, miten työ on siellä TEMissä edennyt ja onko se edennyt. Nyt tietysti mitä tulee tähän aloitteeseen, missä puhutaan sähkön hintakatosta, minkä myös nykyinen ilmasto- ja ympäristöministeriö on nostanut esiin, niin jos tällaista tehtäisiin, siinähan on oikeastaan ihan sama ongelma sen suhteen, että sen suurimman hyödyn saavat kaikkein hyvätuloisimmat. Sen takia tietysti on tärkeitä, että meillä on sellaiset mallit, jotka toisaalta myös kannustavat sähkön säästämiseen mutta varmistavat kuitenkin, että se välttämätön sähkö ja energia ei ole kenellekään liian kallista. Sen takia toivon, että tätä työtä nimenomaan tämän pohjalta tehtäisiin.

Tässä sähkökattomallissa on ongelmia, kuten edustaja Harjanne tuossa edellä puhui, mutta luulen, että yhteinen tahto tässä salissa on se, että me pystymme varmistamaan mallin, joka kohdentuu niin, että me varmistamme, että todellakin lämpöä riittää koteihin, sähköä riittää ruuanvalmistukseen ja että todellakin, niin kuin joku edustaja tässä päivällä puheenvuorossa totesi, siellä jääkaapissa valo palaa sitten siinäkin kohtaa, kun sähkön hinta on kovin korkea.

Haluan myös muistuttaa edustaja Kulmunin erinomaisesta puheenvuorosta siitä, että tämä ei ole ihan yksinkertainen harjoitus, ja sen takia on tietysti tärkeää, että työtä ja valmistelutyötä tehtäisiin jo paraikaa siellä ministeriössä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 25/2023 vp

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin talousvaliokuntaan.